

Сиза Н. П.,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри правосуддя
юридичного факультету
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка
ORCID ID: 0000-0001-5850-4023

УДК 343.131

РОЗМЕЖУВАННЯ КОМПЕТЕНЦІЇ СУДІВ ЩОДО ЗДІЙСНЕННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ ЗА ТЕРИТОРІАЛЬНОЮ ПІДСУДНІСТЮ

Анотація. Важливими гарантіями здійснення правосуддя компетентним судом є належна організація системи судоустрою та чітке і юридично обґрунтоване визначення правил підсудності. Чинним КПК України встановлено кілька нормативних правил розмежування компетенції судів щодо здійснення кримінального провадження за територіальною підсудністю. Крім того, законодавством передбачено особливості визначення територіальної підсудності щодо кримінальних правопорушень, учинених на тимчасово окупованій території України. Для правильного застосування кримінальних процесуальних норм, що регламентують зазначені питання, необхідне вивчення і врахування правових позицій Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду.

Мета статті: проаналізувати чинне кримінальне процесуальне законодавство і практику його застосування Касаційним кримінальним судом у складі Верховного Суду та узагальнити основні правові позиції щодо розмежування компетенції судів по здійсненню кримінального провадження за територіальною підсудністю.

За результатами проведеного дослідження зроблено висновки, що при розмежуванні компетенції судів щодо здійснення кримінального провадження за територіальною підсудністю перш за все враховується місце вчинення кримінального правопорушення, тобто територія, де було вчинено (розпочато, продовжено, закінчено чи припинено) суспільно-небезпечне діяння, що містить склад злочину, передбаченого КК України. Місце вчинення кримінального правопорушення як одна з обставин, що підлягає доказуванню у кримінальному провадженні, повинно бути чітко з'ясовано. Якщо місце вчинення кримінального правопорушення неможливо встановити в межах територіальної юрисдикції одного суду першої інстанції, кримінальне провадження повинен здійснювати суд, у межах територіальної юрисдикції якого закінчено досудове розслідування.

Розкрито особливості визначення територіальної підсудності кримінального провадження щодо триваючого та продовжуваного злочинів із урахуванням специфіки встановлення місця вчинення таких злочинів.

Проаналізовано практику застосування спеціальних правил зміни територіальної підсудності кримінальних проваджень, підсудних судам, розташованих на тимчасово окупованій території України, а також щодо кримінальних правопорушень, учинених у районі проведення антитерористичної операції. Відзначено, що такий порядок має винятковий і тимчасо-

вий характер, оскільки підсудність повинна визначатися за правилами, чітко визначеними кримінальним процесуальним законом, для забезпечення здійснення правосуддя компетентним судом.

Ключові слова: компетенція суду, територіальна підсудність, кримінальне провадження, Касаційний кримінальний суд у складі Верховного Суду, місце вчинення кримінального правопорушення, час вчинення кримінального правопорушення.

Постановка проблеми. Важливими гарантіями здійснення правосуддя компетентним судом є належна організація системи судоустрою та чітке і юридично обґрунтоване визначення правил підсудності. Чинним Кримінальним процесуальним кодексом України (КПК) встановлено кілька нормативних правил розмежування компетенції судів щодо здійснення кримінального провадження за територіальною підсудністю. Крім того, законодавством передбачено особливості визначення територіальної підсудності щодо кримінальних правопорушень, учинених на тимчасово окупованій території України. Необхідність вирішення зазначених питань досить часто виникає у судовій практиці. Для правильного застосування кримінальних процесуальних норм, що регламентують правила підсудності, потрібне вивчення і врахування правових позицій Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду (ККС ВС).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемні питання визначення поняття та видів підсудності у кримінальному процесі досліджувались у працях Л.Н. Гусєва, Г.П. Івлієва, В.В. Короля, В.Т. Маляренка, І.Є. Марочкина, М.М. Михеєнка, О.Р. Михайленка, В.Т. Нора, С.В. Оверчука, Г.М. Омеляненко, В.О. Попелюшка, В.М. Савицького, В.П. Шибіки, В.Д. Юрчишина та інших учених.

У роботах цих авторів розроблені теоретичні основи розуміння сутності, правової природи та видів підсудності у кримінальному процесі. Разом із тим, потребують дослідження проблеми застосування кримінального процесуального законодавства, що регламентує правила визначення територіальної підсудності

в сучасних умовах, зокрема, з урахуванням норм законів та підзаконних нормативно-правових актів щодо здійснення правосуддя у зв'язку з проведенням антитерористичної операції та на тимчасово окупованій території України.

Мета статті: проаналізувати чинне кримінальне процесуальне законодавство і практику його застосування Касаційним кримінальним судом у складі Верховного Суду та узагальнити основні правові позиції щодо розмежування компетенції судів по здійсненню кримінального провадження за територіальною підсудністю.

Виклад матеріалу дослідження та його основні результати. Розмежування компетенції судів щодо здійснення кримінального провадження за територіальною підсудністю здійснюється відповідно до передбачених КПК нормативних вимог з урахуванням місця вчинення кримінального правопорушення чи місця закінчення досудового розслідування, тяжкості кримінальних правопорушень та часу їх вчинення, суб'єкта вчинення кримінального правопорушення, а також суб'єкта проведення досудового розслідування.

За загальним правилом визначення територіальної підсудності кримінальне провадження здійснює суд, у межах територіальної юрисдикції якого вчинено кримінальне правопорушення (ч. 1 ст. 32 КПК).

Щодо застосування вказаного положення закону ККС ВС зазначив, що «основною юридичною ознакою для визначення територіальної підсудності є місце вчинення кримінального правопорушення, яке згідно з п. 1 ч. 1 ст. 91 КПК України належить до обставин, що підлягають доказуванню у кожному кримінальному провадженні. Причому «місце вчинен-

ня кримінального правопорушення» в контексті ч. 1 ст. 32 КПК України розглядається лише як ознака, що дозволяє визначити підсудність кримінального провадження, – це одиниця адміністративно-територіального поділу, на підставі якої побудована судова система в цілому»¹.

Відповідно до чинного Закону України від 2 червня 2016 року № 1402-VIII «Про судоустрій і статус суддів» місцеві загальні суди утворюються в одному або кількох районах чи районах у містах, або у місті, або у районі (районах) і місті (містах) (ч. 1 ст. 21), тобто межі територіальної юрисдикції судів обумовлені територією адміністративно-територіальних одиниць. Кримінальне провадження здійснюється місцевими загальними судами як судами першої інстанції відповідно до їх територіальної юрисдикції.

Згідно з правовою позицією, викладеною в ухвалах ККС ВС, «у контексті частини 1 статті 32 КПК місце вчинення злочину може вважатися таким, що визначає територіальну юрисдикцію відповідно до першого речення цього положення лише у випадку, якщо воно встановлено з деталізацією, достатньою для визначення меж юрисдикції суду першої інстанції. Якщо встановлене органом досудового розслідування місце вчинення злочину охоплює територію, яка підпадає під юрисдикцію кількох судів, що вправі здійснювати провадження в першій інстанції, така вказівка не дозволяє визначити територіальну підсудність за загальним правилом, зазначеним у першому реченні частини 1 статті 32 КПК»².

Так, зокрема, вказівка в обвинувальному акті на Донецьку чи Луганську область як територію, де вчинено злочин,

не містить достатньої деталізації, щоб вважати, що злочин вчинено в межах територіальної юрисдикції певного суду, який здійснює кримінальне провадження в першій інстанції. Тому у цьому випадку застосовується правило, яке міститься у третьому реченні ч. 1 ст. 32 КПК: якщо місце вчинення кримінального правопорушення встановити неможливо, кримінальне провадження здійснюється судом, у межах територіальної юрисдикції якого закінчено досудове розслідування (тобто судом, у межах територіальної юрисдикції якого складено обвинувальний акт, клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру, клопотання про звільнення особи від кримінальної відповідальності)³.

Спеціальні правила визначення територіальної підсудності встановлені у другому реченні ч. 1 ст. 32 КПК для випадків, коли вчинено кілька кримінальних правопорушень і провадження щодо них об'єднано. До уваги береться перш за все тяжкість учинених кримінальних правопорушень і кримінальне провадження повинен здійснювати суд, у межах територіальної юрисдикції якого вчинено більш тяжке правопорушення.

Так, ухвалою ККС ВС задоволено подання Рівненського апеляційного суду про направлення кримінального провадження щодо ОСОБА_2, обвинуваченого у вчиненні злочинів, передбачених ч. 1 ст. 308, ч. 1 ст. 309 КК з Кузнецовського міського суду Рівненської області до Деснянського районного суду м. Києва для розгляду по суті, оскільки більш тяжким кримінальним правопорушенням у цьому кримінальному провадженні є кримінальне правопорушення, передбачене ч. 1 ст. 308 КК, місце вчинення якого

¹ Справа № 686/22778/17: Ухвала ККС ВС від 02.01.2018 <<http://reyestr.court.gov.ua/Review/71469328>> дата звернення 15.05.2019.

² Справа № 766/5455/18: Ухвала ККС ВС від 09.07.2018 <<http://reyestr.court.gov.ua/Review/75265920>> дата звернення 15.05.2019; Справа № 522/7439/18: Ухвала ККС ВС від 11.12.2018 <<http://reyestr.court.gov.ua/Review/78627647>> дата звернення 15.05.2019; Справа № 727/13085/18: Ухвала ККС ВС від 18.12.2018 <<http://reyestr.court.gov.ua/Review/78750691>> дата звернення 15.05.2019.

³ Справа № 766/5455/18: Ухвала ККС ВС від 09.07.2018 <<http://reyestr.court.gov.ua/Review/75265920>> дата звернення 15.05.2019; Справа № 686/22778/17: Ухвала ККС ВС від 02.01.2018 <<http://reyestr.court.gov.ua/Review/71469328>> дата звернення 15.05.2019.

згідно з обвинувальним актом знаходиться в Деснянському районі м. Києва¹.

Якщо вчинені кримінальні правопорушення однакові за тяжкістю, розгляд кримінального провадження повинен здійснювати суд, до територіальної юрисдикції якого належить місце вчинення останнього за часом кримінального правопорушення.

Наприклад, ухвалою ККС ВС було задоволено подання Полтавського апеляційного суду і направлено кримінальне провадження щодо ОСОБА_1 та ОСОБА_2 за територіальною підсудністю до Жовтневого районного суду м. Кривого Рогу Дніпропетровської області для розгляду по суті. Подання Полтавського апеляційного суду було мотивоване тим, що кримінальне провадження не підсудне Київському районному суду м. Полтави, оскільки злочини, які були вчинені в період з 06 червня 2016 року по 04 квітня 2017 року, територіально відносяться за підсудністю до Октябрського районного суду м. Полтави, а аналогічні за тяжкістю злочини, які вчинялися обвинуваченими у період з 04 квітня 2017 року по 13 червня 2018 року, були вчинені на території м. Кривого Рогу Дніпропетровської області².

Для з'ясування змісту термінів «місце вчинення кримінального правопорушення» та «час вчинення кримінального правопорушення», які вживаються у нормах КПК, варто звернутися до розроблених у доктрині кримінального права понять «місце вчинення злочину» та «час вчинення злочину», оскільки у нормах Кримінального кодексу України використовується термін «злочин», а не «кримінальне правопорушення».

Загальне розуміння зазначених понять сформульоване відомим ученим М. Й. Коржанським: «Місце і час вчинення злочину – це такі ознаки об'єктивної сторони, які позначають, де і коли злочин було вчинено або, що одне й те саме, де і коли законом заборонено чинити такі дії»³.

У визначенні іншого відомого українського вченого В. К. Грищука конкретизується, що місцем вчинення злочину є певна територія, де злочин було розпочато, продовжено, закінчено або де злочин було припинено⁴.

З урахуванням цих позицій та нормативних положень КК України та КПК України можна стверджувати, що у кримінальному провадженні має бути встановлено місце вчинення кримінального правопорушення, тобто територію, де вчинено (розпочато, продовжено, закінчено чи припинено) заборонене законом діяння, що містить склад злочину, передбаченого КК України.

Часом вчинення злочину визнається час вчинення особою передбаченої законом про кримінальну відповідальність дії або бездіяльності (ч. 3 ст. 4 КК).

В. О. Туляков, Н. А. Мирошніченко, Д. О. Балобанова визначають поняття часу вчинення злочину як «певний відрізок (проміжок) часу, протягом якого відбувається суспільно-небезпечне діяння й настають суспільно-небезпечні наслідки»⁵.

А. А. Вознюк більш деталізовано зазначає, що «час вчинення злочину – це проміжок, відрізок у послідовній зміні годин, днів, років тощо, протягом яких вчиняється злочин. Час вчинення злочину – це тривалість його існування, що визначається, насамперед, моментами початку та закінчення»⁶.

¹ Справа № 565/734/19: Ухвала ККС ВС від 03.05.2019 <<http://reyestr.court.gov.ua/Review/81552691>> дата звернення 15.05.2019.

² Справа № 552/656/19: Ухвала ККС ВС від 28.02.2019 <<http://reyestr.court.gov.ua/Review/80178616>> дата звернення 15.05.2019.

³ М Коржанський, *Кримінальне право і законодавство України. Частина загальна* (Київ, Атіка 2001) 207.

⁴ В Грищук, *Кримінальне право України: Загальна частина* (Київ, Видавничий дім Ін Юре 2006) 245.

⁵ В Туляков, Н Мирошніченко, Д Балобанова, *Кримінальне право України. Загальна частина* (Одеса, Юридична література 2014) 68.

⁶ А Вознюк, *Кримінальне право України. Загальна частина* (Київ, Освіта України 2016) 30.

Відповідно у кримінальному провадженні необхідно встановити з достатньою деталізацією часовий відрізок, протягом якого вчинялося суспільно-небезпечне діяння.

Окрему увагу привертає проблема визначення територіальної підсудності кримінального провадження щодо тривалого (тривалого) та продовжуваного злочинів. Складність вирішення цього питання обумовлена особливостями вчинення таких видів злочинів.

Тривалим називається злочин, що починається актом злочинної дії або бездіяльності, за якою настає тривалий злочинний стан – невиконання юридичного обов'язку¹. Такий злочин характеризується безперервним, постійним здійсненням протягом певного проміжку часу злочинного діяння².

У дисертаційному дослідженні Т. В. Родіонової зроблено обґрунтований висновок, що «місцем вчинення тривалого злочину, пов'язаного з активною поведінкою у вигляді тривалого порушення кримінально-правової заборони, визнається та частина території держави, де було розпочато і закінчено суспільно-небезпечне діяння, яке утворило закінчений склад злочину. Місцем вчинення тривалого злочину, що вчиняється шляхом ухилення від виконання певних обов'язків (пасивної поведінки), визнається та частина території держави, де суб'єкт злочину зобов'язаний був вчинити дії щодо належного виконання відповідного обов'язку, невиконання якого утворило закінчений в юридичному розумінні склад злочину»³.

Наприклад, питання про територіальну підсудність з урахуванням ознак об'єктивної сторони складу тривалого злочину вирішувалося ККС ВС при

розгляді подання Апеляційного суду Одеської області про направлення кримінального провадження щодо ОСОБА_1, обвинуваченого за ч. 1 ст. 258–3, ч. 4 ст. 358 КК України, з Приморського районного суду м. Одеси до іншого суду в межах юрисдикції різних апеляційних судів. Згідно з обвинувальним актом останні за часом дії, що утворюють об'єктивну сторону участі ОСОБА_1 в терористичній організації, тобто інкримінований обвинуваченому більш тяжкий злочин, учинено в межах територіальної юрисдикції Куйбишевського районного суду м. Донецька. Колегія суддів ККС ВС, мотивуючи наявність підстав для задоволення подання апеляційного суду, зазначила у своїй ухвалі: «Із аналізу норм КК випливає, що особа стає учасником терористичної організації з моменту її утворення (якщо вона належить до кола осіб, з яких первісно виникає організація) або ж відтоді, коли інші учасники дали згоду на прийняття її вже до існуючої організації. Злочин є тривалим і вважається закінченим з моменту вчинення одного з діянь, передбачених диспозицією ч. 1 ст. 258–3 КК України»⁴.

Таким чином, коли визначення територіальної підсудності здійснюється з урахуванням місця вчинення тривалого злочину, для його встановлення необхідно брати до уваги момент скоєння діяння, яке утворило закінчений склад злочину.

Продовжуваним називається злочин, що складається з кількох тотожних злочинних актів, кожний із яких є завершеним окремим злочином, які поєднані єдністю наміру (умислу), спрямовані на досягнення однієї загальної мети⁵.

Місцем вчинення продовжуваного злочину, за визначенням Т. В. Родіонової,

¹ М Коржанський, *Кримінальне право і законодавство України. Частина загальна* (Київ, Атіка 2001) 209.

² А Вознюк, *Кримінальне право України. Загальна частина* (Київ, Освіта України 2016) 123.

³ Т Родіонова 'Місце вчинення злочину за кримінальним правом України' (авт дис канд юрид наук, Держ. наук.-досл. інст. МВС України 2018) 15 <http://dndi.mvs.gov.ua/files/pdf/abstract_Rodionova_T_V.pdf> дата звернення 15.05.2019.

⁴ Справа № 522–22373/17: Ухвала ККС ВС від 02.01.2018 <<http://reyestr.court.gov.ua/Review/71406607>> дата звернення 15.05.2019.

⁵ М Коржанський, *Кримінальне право і законодавство України. Частина загальна* (Київ, Атіка 2001) 209.

є «місце вчинення останнього із тотожних діянь, спрямованих на досягнення загальної мети. Якщо діяльність суб'єкта продовжуваного злочину з причин, що не залежали від його волі, була перервана до вчинення одного із тотожних злочинних діянь, місцем вчинення злочину визнається територія, де таку діяльність було перервано»¹.

Такий підхід до вирішення питання про територіальну підсудність кримінального провадження, з урахуванням місця вчинення продовжуваного злочину, застосовано і в судовій практиці ККС ВС. Ухвалою ККС ВС залишено без задоволення клопотання захисника про направлення кримінального провадження з Богунського районного суду м. Житомира до іншого суду в межах юрисдикції різних апеляційних судів начебто через невстановлення місця вчинення останнього за часом більш тяжкого кримінального правопорушення. Колегією суддів ККС ВС враховано те, що територіальну підсудність визначено за місцем вчинення більш тяжкого злочину, передбаченого ч. 4 ст. 28 ч. 4 ст. 190 КК України, який є продовжуваним злочиним, перші епізоди якого вчинялись у м. Києві, але з червня 2016 року обвинувачені, орендувавши офісне приміщення у м. Житомирі, продовжили злочинну діяльність до їх викриття у листопаді місяці 2016 року².

Відповідно, вирішальним для визначення територіальної підсудності кримінального провадження щодо продовжуваного злочину є встановлення місця вчинення останнього із тотожних діянь, які об'єднані єдиним злочинним наміром і спрямовані на досягнення загальної мети.

Крім норм КПК, правила територіальної підсудності регламентовані також нормами Закону України від 15 квітня 2014 року № 1207-VII «Про забезпечен-

ня прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України». Ці спеціальні правила передбачають розгляд кримінальних проваджень, підсудних місцевим (районним, міським, районним у містах, міськрайонним) судам, розташованих на території Автономної Республіки Крим та міста Севастополя, одним з районних судів міста Києва, визначеним Апеляційним судом міста Києва, а кримінальних проваджень, підсудних Апеляційному суду Автономної Республіки Крим та Апеляційному суду міста Севастополя, – Апеляційним судом міста Києва (ч. 1 ст. 12 Закону).

Відповідно до Указу Президента України від 29 грудня 2017 року № 452/2017 «Про ліквідацію апеляційних судів та утворення апеляційних судів в апеляційних округах» Апеляційний суд міста Києва було ліквідовано і утворено Київський апеляційний суд, який розпочав свою роботу 3 жовтня 2018 року та став правонаступником і щодо визначення судів, які мають здійснювати розгляд кримінальних проваджень, що за правилами КПК належать до територіальної підсудності місцевих судів Автономної Республіки Крим.

Застосовування зазначених спеціальних норм при розгляді питань про розмежування компетенції судів щодо здійснення кримінального провадження за територіальною підсудністю має місце і в судовій практиці ККС ВС.

Так, наприклад, ухвалою ККС ВС від 21 січня 2019 року було задоволено подання Вінницького апеляційного суду й направлено кримінальне провадження за обвинуваченням ОСОБА_1 у вчиненні кримінальних правопорушень, передбачених ч. 1 ст. 408, ч. 1 ст. 111 КК, оскільки більш тяжкий злочин був учинений на території АР Крим, до Київ-

¹ Т Родіонова 'Місце вчинення злочину за кримінальним правом України' (авт дис канд юрид наук, Держ наук. – досл. інст. МВС України 2018) 15 <http://dndi.mvs.gov.ua/files/pdf/abstract_Rodionova_T_V.pdf> дата звернення 15.05.2019.

² Справа № 295/16850/18: Ухвала ККС ВС від 22.01.2019 <<http://reyestr.court.gov.ua/Review/79382509>> дата звернення 15.05.2019.

ського апеляційного суду, для визначення одного з районних судів міста Києва, яким буде здійснено розгляд зазначеного кримінального провадження¹.

Спеціальні правила встановлені також для визначення територіальної підсудності кримінальних проваджень щодо кримінальних правопорушень, учинених у районі проведення антитерористичної операції, Законом України від 12 серпня 2014 року № 1632-VII «Про здійснення правосуддя та кримінального провадження у зв'язку з проведенням антитерористичної операції» (далі – Закон № 1632-VII). У зв'язку з неможливістю здійснювати правосуддя окремими судами в районі проведення антитерористичної операції було передбачено порядок зміни територіальної підсудності судових справ, підсудних судам, розташованих у районі проведення антитерористичної операції. На виконання Закону № 1632-VII Вищим спеціалізованим судом України з розгляду цивільних і кримінальних справ у 2014–2016 роках були прийняті відповідні розпорядження про визначення та зміну територіальної підсудності справ стосовно судів Луганської і Донецької областей.

Відповідно до чинної редакції Закону № 1632-VII повноваження щодо зміни територіальної підсудності судових справ та визначення місцевих та апеляційних судів для забезпечення здійснення розгляду кримінальних проваджень належать Голові Верховного Суду (ч. 1 ст. 1). Разом із тим, згідно з п. 17 параграфу 3 «Перехідні положення» розділу IV Закону України від 3 жовтня 2017 року № 2147-VIII «Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів», на цей час застосовуються положення згаданих

розпоряджень Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ про визначення та зміну територіальної підсудності.

Так, наприклад, колегією суддів ККС ВС розглянуто подання Вінницького апеляційного суду про направлення кримінального провадження щодо ОСОБА_1, обвинуваченого у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 258–3 КК України, з одного суду до іншого в межах юрисдикції різних апеляційних судів. Подання мотивовано тим, що згідно з обвинувальним актом ОСОБА_1 вчинив кримінальне правопорушення поблизу с. Фрунзе Слов'янoserбського району Луганської області, тобто у межах територіальної юрисдикції Слов'янoserбського районного суду Луганської області. Чинним розпорядженням голови Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 12 вересня 2014 року № 29/0/38–14 змінено територіальну підсудність справ Слов'янoserбського районного суду Луганської області. Визначено, що справи, підсудні цьому суду, мають розглядатися Марківським районним судом Луганської області. З урахуванням викладеного ухвалою ККС ВС задоволено подання Вінницького апеляційного суду та направлено кримінальне провадження щодо ОСОБА_1, обвинуваченого у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 258–3 КК, до Марківського районного суду Луганської області².

КПК передбачено також спеціальні правила визначення територіальної підсудності з урахуванням статусу обвинуваченого. Зокрема, згідно з ч. 2 ст. 32 КПК кримінальне провадження стосовно судді не може здійснюватися тим судом, у якому обвинувачений обіймає чи обіймав посаду судді. У такому разі кримінальне провадження повинен здійсню-

¹ Справа № 127/14008/16-к: Ухвала ККС ВС від 21.01.2019 <<http://reyestr.court.gov.ua/Review/79314158>> дата звернення 15.05.2019.

² Справа № 127/7452/17: Ухвала ККС ВС від 01.04.2019 <<http://reyestr.court.gov.ua/Review/80854574>> дата звернення 15.05.2019.

вати суд іншої адміністративно-територіальної одиниці, найбільш територіально наближений до суду, в якому обвинувачений обіймає чи обіймав посаду судді.

Проте зазначений у нормах КПК критерій «суд, найбільш територіально наближений» не завжди передбачає однозначне визначення конкретного суду, до якого може бути передано на розгляд кримінальне провадження. У зв'язку з цим, у судовій практиці мають місце випадки неодноразових звернень з клопотаннями до ККС ВС щодо направлення одного й того ж кримінального провадження до іншого суду. Разом із тим, якщо питання про підсудність кримінального провадження вже було вирішено, наступні клопотання про необхідність зміни підсудності цього ж кримінального провадження, подані з аналогічних підстав, задоволенню не підлягають, оскільки відповідно до ч. 5 ст. 34 КПК спори про підсудність між судами не допускаються¹.

Правила територіальної підсудності, встановлені статтею 32 КПК, відповідно до норми, що міститься у пункті 20–1 розділу XI «Перехідні положення» КПК, поширюються і на розгляд судами клопотань про здійснення спеціального досудового розслідування та спеціальне судове провадження щодо злочинів, зазначених у ч. 2 ст. 297–1 КПК.

Проте у випадках вирішення питання про здійснення спеціального досудового розслідування може виникати колізія між нормами КПК, що регламентують підслідність кримінальних проваджень, та правилами територіальної підсудності. Так, ухвалою ККС ВС залишено без задоволення клопотання захисника через відсутність обґрунтованих доводів щодо необхідності направлення на розгляд клопотання слідчого до районного суду Закарпатської області, які б могли слугувати підставою для передачі кло-

потання слідчого на розгляд іншого суду відповідно до ст. 34 КПК. Оскільки досудове розслідування у кримінальному провадженні проводить Генеральна прокуратура України, клопотання слідчого Генеральної прокуратури України про здійснення спеціального досудового розслідування щодо підозрюваного у цьому кримінальному провадженні було направлено до Печерського районного суду міста Києва. Що ж до твердження захисника про неправильне визначення органом досудового розслідування місця вчинення кримінального правопорушення, то це питання, на думку колегиї суддів ККС ВС, повинно вирішуватись у порядку, передбаченому ч. 5 ст. 218 КПК для спорів про підслідність у кримінальному провадженні².

Зазначений підхід є відмінним від загальної практики застосування правил територіальної підсудності й зумовлений поширенням дії норм, які встановлені для визначення територіальної підсудності у судовому провадженні, на питання, що вирішується слідчим суддею під час досудового розслідування, яке здійснюється відповідно до правил підслідності.

Висновки. При розмежуванні компетенції судів щодо здійснення кримінального провадження за територіальною підсудністю перш за все враховується місце вчинення кримінального правопорушення, тобто має бути встановлено територію, де вчинено (розпочато, продовжено, закінчено чи припинено) суспільно небезпечне діяння, що містить склад злочину, передбаченого КК України. Місце вчинення кримінального правопорушення як одна з обставин, що підлягає доказуванню у кримінальному провадженні, повинно бути чітко з'ясовано. Якщо місце вчинення кримінального правопорушення неможливо встановити в межах територіальної юрисдикції од-

¹ Справа № 760/20466/18: Ухвала ККС ВС від 17.05.2019 <<http://reyestr.court.gov.ua/Review/81796986>> дата звернення 25.05.2019.

² Справа № 757/32522/16-к: Ухвала ККС ВС від 02.05.2018 <<http://reyestr.court.gov.ua/Review/73727699>> дата звернення 15.05.2019.

ного суду першої інстанції, кримінальне провадження повинен здійснювати суд, у межах територіальної юрисдикції якого закінчено досудове розслідування.

Для встановлення місця вчинення триваючого злочину необхідно брати до уваги момент скоєння діяння, яке утворило закінчений склад злочину. Вирішальним для визначення територіальної підсудності кримінального провадження щодо продовжуваного злочину є встановлення місця вчинення останнього із тотожних діянь, які об'єднані єдиним злочинним наміром і спрямовані на досягнення загальної мети.

Спеціальні правила встановлені кримінальним процесуальним законодавством для зміни територіальної підсудності кримінальних проваджень, підсудних судам, розташованих на тимчасово окупованій території України, а також щодо кримінальних правопорушень, учинених у районі проведення антитерористичної операції. Проте такий порядок має винятковий і тимчасовий характер, оскільки підсудність повинна визначатися за правилами, чітко визначеними кримінальним процесуальним законом, для забезпечення здійснення правосуддя компетентним судом.

REFERENCE LIST

LIST OF LEGAL DOCUMENTS

LEGISLATION

1. Kryminalnyi protsesualnyi kodeks Ukrainy [Criminal Procedural Code of Ukraine]: Zakon Ukrainy vid 13.04.2012 № 4651-VI <<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>> data zvernennya 15.05.2019 [in Ukrainian].
2. Kryminalnyi kodeks Ukrainy [The Criminal Code of Ukraine] vid 05.04.2001 № 2341-III <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>> data zvernennya 15.05.2019 [in Ukrainian].
3. Pro sudoustrij i status suddiv [On the judiciary and status of judges]: Zakon Ukrainy vid 02.06.2016 № 1402-VIII <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/1402-19>> data zvernennya 15.05.2019 [in Ukrainian].
4. Pro zdiysnennya pravosuddya ta kryminal'noho provadzhennya u zv'yazku z provedennyam antyterorystychnoyi operatsiyi [On the administration of justice and criminal proceedings in connection with the conduct of an anti-terrorist operation]: Zakon Ukrainy vid 12.08.2014 №№ 1632-VII <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/1632-18>> data zvernennya 15.05.2019 [in Ukrainian].
5. Pro zabezpechennya prav i svobod hromadyan ta pravovyy rezhym na tymchasovo okupovaniy terytoriyi Ukrainy [On ensuring the rights and freedoms of citizens and the legal regime in the temporarily occupied territory of Ukraine]: Zakon Ukrainy vid 15.04.2014 № 1207-VII <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/1207-18>> data zvernennya 15.05.2019 [in Ukrainian].
6. Pro vnesennya zmin do Hospodars'koho protsesual'noho kodeksu Ukrainy, Tsyvil'noho protsesual'noho kodeksu Ukrainy, Kodeksu administratyvnoho sudochynstva Ukrainy ta inshykh zakonodavchykh aktiv [On Amendments to the Economic Procedure Code of Ukraine, the Civil Procedure Code of Ukraine, the Code of Administrative Procedure of Ukraine, and other legislative acts]: Zakon Ukrainy vid 03.10.2017 № 2147-VIII <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/2147-19>> data zvernennya 15.05.2019 [in Ukrainian].
7. Pro likvidatsiyu apelyatsiynykh sudiv ta utvorennya apelyatsiynykh sudiv v apelyatsiynykh okruhakh [On the liquidation of courts of appeal and the establishment of courts of appeal in appellate districts]: Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 29.12.2017 № 452/2017 <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/452/2017>> data zvernennya 15.05.2019 [in Ukrainian].

CASES

8. Sprava № 522/7439/18: Ukhvala Kasatsynoho kryminal'noho sudu u skladi Verkhovnoho Sudu [Decision of Criminal Cassation Court of the Supreme Court] vid 11.12.2018 <<http://reyestr.court.gov.ua/Review/78627647>> data zvernennya 15.05.2019 [in Ukrainian].
9. Sprava № 760/20466/18: Ukhvala Kasatsynoho kryminal'noho sudu u skladi Verkhovnoho Sudu [Decision of Criminal Cassation Court of the Supreme Court] vid 17.05.2019 <<http://reyestr.court.gov.ua/Review/81796986>> data zvernennya 25.05.2019 [in Ukrainian].
10. Sprava № 727/13085/18: Ukhvala Kasatsynoho kryminal'noho sudu u skladi Verkhovnoho Sudu [Decision of Criminal Cassation Court of the Supreme Court] vid 18.12.2018 <<http://reyestr.court.gov.ua/Review/78750691>> data zvernennya 15.05.2019 [in Ukrainian].

11. Sprava № 522–22373/17: Ukhvala Kasatsiynoho kryminal'noho sudu u skladi Verkhovnoho Sudu [Decision of Criminal Cassation Court of the Supreme Court] vid 02.01.2018 <<http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/71406607>> data zvernennya 15.05.2019 [in Ukrainian].
12. Sprava № 686/22778/17: Ukhvala Kasatsiynoho kryminal'noho sudu u skladi Verkhovnoho Sudu [Decision of Criminal Cassation Court of the Supreme Court] vid 02.01.2018 <<http://reyestr.court.gov.ua/Review/71469328>> data zvernennya 15.05.2019 [in Ukrainian].
13. Sprava № 757/32522/16-k: Ukhvala Kasatsiynoho kryminal'noho sudu u skladi Verkhovnoho Sudu [Decision of Criminal Cassation Court of the Supreme Court] vid 02.05.2018 <<http://reyestr.court.gov.ua/Review/73727699>> data zvernennya 15.05.2019 [in Ukrainian].
14. Sprava № 127/14008/16-k: Ukhvala Kasatsiynoho kryminal'noho sudu u skladi Verkhovnoho Sudu [Decision of Criminal Cassation Court of the Supreme Court] vid 21.01.2019 <<http://reyestr.court.gov.ua/Review/79314158>> data zvernennya 15.05.2019 [in Ukrainian].
15. Sprava № 295/16850/18: Ukhvala Kasatsiynoho kryminal'noho sudu u skladi Verkhovnoho Sudu [Decision of Criminal Cassation Court of the Supreme Court] vid 22.01.2019 <<http://reyestr.court.gov.ua/Review/79382509>> data zvernennya 15.05.2019 [in Ukrainian].
16. Sprava № 552/656/19: Ukhvala Kasatsiynoho kryminal'noho sudu u skladi Verkhovnoho Sudu [Decision of Criminal Cassation Court of the Supreme Court] vid 28.02.2019 <<http://reyestr.court.gov.ua/Review/80178616>> data zvernennya 15.05.2019 [in Ukrainian].
17. Sprava № 565/734/19: Ukhvala Kasatsiynoho kryminal'noho sudu u skladi Verkhovnoho Sudu [Decision of Criminal Cassation Court of the Supreme Court] vid 03.05.2019 <<http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/81552691>> data zvernennya 15.05.2019 [in Ukrainian].
18. Sprava № 766/5455/18: Ukhvala Kasatsiynoho kryminal'noho sudu u skladi Verkhovnoho Sudu [Decision of Criminal Cassation Court of the Supreme Court] vid 09.07.2018 <<http://reyestr.court.gov.ua/Review/75265920>> data zvernennya 15.05.2019 [in Ukrainian].
19. Sprava № 127/7452/17: Ukhvala Kasatsiynoho kryminal'noho sudu u skladi Verkhovnoho Sudu [Decision of Criminal Cassation Court of the Supreme Court] vid 10.04.2019 <<http://reyestr.court.gov.ua/Review/80854574>> data zvernennya 15.05.2019 [in Ukrainian].

BIBLIOGRAPHY

AUTHORED BOOKS

20. Hryshchuk V, *Kryminal'ne pravo Ukrayiny: Zahal'na chastyna* [Criminal law of Ukraine. The common part] (Kyiv, Vydavnychyy dim In Yure 2006) 586 [in Ukrainian].
21. Korzhans'kyi M, *Kryminal'ne pravo i zakonodavstvo Ukrayiny. Chastyna zahal'na* [Criminal law and legislation of Ukraine. The part is common] (Kyiv, Atika 2001) 432 [in Ukrainian].
22. Tulyakov V, Myroshnychenko N, Balobanova D, *Kryminal'ne pravo Ukrayiny. Zahal'na chastyna. Zakon. Zlochyn. Vidpovidal'nist'* [Criminal law of Ukraine. The common part. Law. Crime. Responsibility (Odesa, Yurydychna literatura 2014) 128 [in Ukrainian].
23. Voznyuk A, *Kryminal'ne pravo Ukrayiny. Zahal'na chastyna* [Criminal law of Ukraine. The common part] (Kyiv, Osvita Ukrayiny 2016) 236 [in Ukrainian].

THE DISSERTATION AUTHOR'S ABSTRACT

24. Rodionova T, 'Mistse vchynennya zlochynu za kryminal'nym pravom Ukrayiny' [Crime scene under the criminal law of Ukraine] (avt dys kand yuryd nauk 2018) <http://dndi.mvs.gov.ua/files/pdf/abstract_Rodionova_T_V.pdf> data zvernennya 15.05.2019 [in Ukrainian].

Syza N.,
Candidate of Law Science,
Associate Professor, Associate Professor
of the Department of Justice
Kyiv National University of Taras Shevchenko
ORCID ID: 0000-0001-5850-4023

Delimitation of court competence for justice in criminal proceeding in territorial jurisdiction

The main guarantee of justice by competent court is proper organisation the juridical system and clear and a legally grounded definition of jurisdiction rules. The valid Criminal procedural code of Ukraine established a few legal rules to delineation judges competition about criminal proceeding for the territorial jurisdiction. Moreover, the law provides a special determine for territorial jurisdiction in temporarily occupied territory of Ukraine. For the correct using criminal proceeding act which regulate that question, lawyers need study and taking into account the legal position of Criminal Cassation Court of the Supreme Court.

The main of the article is analyze criminal procedural law and practice of application of Criminal Cassation Court of the Supreme Court and summarise the main legal position about differentiation between the jurisdiction of the court in criminal proceeding on territorial jurisdiction.

As a results of research was concluded that in delimiting of competence of court about criminal proceeding in territorial jurisdiction. Firstly, taking in account committing criminal offenses, means the area, where was committing socially-dangerous act (begun/continuing/finished or stoped) that had offence which provide for Criminal code of Ukraine. One of the circumstance to proof is a crime scene which must be clearly explored. If the scene of the criminal offence can't established in territorial jurisdiction one`s first instance court, criminal proceeding must justise in the same territorial jurisdiction where the pre-trial investigation ended.

In the article was showed a specific definition of territorial jurisdiction in criminal proceed of continuing crimes and several transactions with specificity of crime scene.

In the article was analyzed the practise of using special rule about changing territorial jurisdiction which locate in temporarily occupied territory in Ukraine and about criminal offences which was committing in the area of antiterrorist operation. Noted that this rules had an exceptional and temporary character, because the jurisdiction must determined for rules, clearly determined criminal procedural law for software the right on justice of competence court established by law.

Key words: *competence of the court, territorial jurisdiction, criminal proceeding, Criminal Cassation Court of the Supreme Court, crime scene, time of committing the criminal offence.*

Стаття надійшла до редакції журналу 30.09.2019.